1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

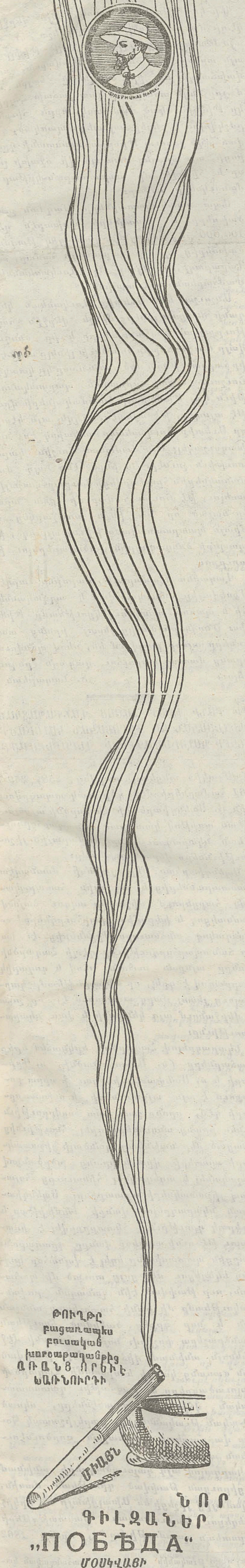

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
ՆԵՐԿԱՅ 1911 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր., 1 ամսվանը 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, և միևնոյն ժամանակ 40 կոպ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա մնացած համարով։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rèdaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՆՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ և ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑՆԵՐԸ ԻՐԱՆՑ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՎ խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր անմոռաց սկեսրոջ, երկրորդն իր Թանգագին մօր, իսկ վերջիններն իրանց սիրելի տատի՝

ՄԱՐԻԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑԻ

մահը։ Ամբիծքը այսօր և վաղը, երեկոյեան ժամը 6-ին, հանգուցեալի բնակարանում (Նիկօլայէվսկայա փող. № 45)։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, յունվարի 18-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի Թանդոյեան ս. Աստուածածնի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

53. 1—1

ԿԱՏԱՐԻՆԷ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՅՈՒՆՈՒՍՑԵԱՆԸ իր զաւակներով խորին վշտով յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինը իր անմոռանալի մօր, իսկ վերջինները իրանց տատի՝

ՄԱՐԻԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑԻ

մահը։ Հոգեհանգիստը կիրակի և երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 6-ին հանգուցեալի բնակարանում (Նիկօլայեվսկայա փող. № 45)։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, յունվարի 18-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի Թանդոյեան ս. Աստուածածնի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

54. 1—1

ՆԵՐԿ. 26. ԱԲՕՆԵՄԵՆՏԻ ՀԱՇԻՒՆ № 9

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, յունվարի 17-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Մասնակցութեամբ տիկ. ՎԱՐԴՈՒՀԻՈՒ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ

Կոմէդիա 3 արար., Գ. Սունդուկեանի

ՊԻԵՍԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Օսէփի դերը հեղինակի թոյլտուութեամբ գրականական ոճով կը խաղայ պ. ԱՐԵԼԵԱՆ
Երրորդ արարուածում պարեր եւ երգեր։
Մասնակցում են. տ. տ. Աշխէն, Գուլազեան Դուրեան-Արմէնեան, Ժասմին, Վարդուհի, Ցասմիկ, պ. պ. Արելեան, Ալլահվերդեան, Աւետեան, Ղազարեան, Մամիկոնեան, Միրզոյեան, Յարութիւնեան, Ուշտունի և ուր.։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին է։ ✦ Տեղերի գները բենեֆիսային են։
Գլխ. ռեժիսոր՝ Ա. Արմէնեան
Հինգշաբթի, յունվարի 20-ին, Արքունական թատրոնում ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ բենեֆիսին առաջին անգամ «ՀԱՆՐԻ ՆԱՎԱՐԱՑԻ»։
Վարչութեան հերթապահ անդամներ (Գ. Ծուրինեան (Գ. Լեռնեան
առ. 47. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Բանկի պողպատապատ պահատում գանվող ԱՊԱՀՈՎ ԱՐԿՂՆԵՐԻ վարձավճարը ՊԱԿԱՍԵՑՎԱԾ է։ Փառեակ մեծութեան արկղները 3 ամսվայ ժամանակամիջոցից սկսած տրվում են
ՏԱՐԵԿԱՆ 6-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 25 ՌՈՒԲԼԻ ՎՃԱՐՈՎ։
Վարձելու մանրամասն կանոնները կարելի է ձրիաբար ստանալ բանկից։
(Կ.) առ. 49. 3—1

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿ. „ՇՈՒԿԵՐՏ եւ ԿՕՄ." ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
Պետերբուրգի «Սիմէնս և Գալսկէ» ռուսական էլէկտրօ-տեխնիկական գործարանները ակց. ընկ., Բերլինի «Սիմէնս և Գալսկէ» ակց. ընկ., Բերլինի «Սիմէնս Շուկէրտ-Վէրքէ» ակց. ընկ., Կօլոմնայի մեքենագործական ընկ. և եղբ. «Կրօսլէյ» անգլիական գործարանի ներկայացուցիչներ։

ԶԱՓՍԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ Հոսանքաչափ, ամպերմետրներ, վօլտմետրներ և ամեն տեսակ հաշւեցոյց ապարատներ փոփոխվող և մշտական հոսանքի համար։

ԷԼԵԿՏՐՕ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ «Ռէնտգէնի» ապարատներ բոլոր պատկանելիքներով։ Միւսորոց ապարատներ հաւսօիկի, Գալվանոգալվանիզացիայի, էլեկտրոլիզի, ֆարադիզացիայի համար, և այլն։

ԱՎՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ Ավտօմօբիլներ «Պրօտօս», էլեկտրաշարժ և բենզինաշարժ։ «Մոտորնի սակոյկներ»։ Ավտօմօբիլային պատկանելիքներ։

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ Ջերմային շարժիչներ «Դիզէլի»—հում նաւթի, մազութի համար և այլն, միանգամայն ձեռնտու։ Գազային շարժիչներ «Գիւլդնէրի»։ Նաւթային, կէրօսինային, գազային շարժիչներ «Կրօսլէյի»։

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ կան՝ դինամօ-մեքենաներ, էլեքտրաշարժիչներ, հաղորդիչներ, զանազան տեսակ նիւթեղէններ էլեքտրական կառուցվածքների համար և այլն։

ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ՆԱԽԱՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման։ Տէլէֆօն № 533. Հասցէն հեռագիրների համար՝ Шукертъ, Тифлисъ.

№ 2. (Կ.) (առ.) 433. 26—20

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆՎԱՐԻ 24-ԻՆ
Յօգուտ Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան
ԱՐՏԻՍՏ. ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ եւ ԴԱՀԼԻՃՆԵՐՈՒՄ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԵՆ

I

ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ, առաջին անգամ—„ԱՐԱ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ" դրամատիկական տեսարաններ (կենդանի պատկերներով, նուագակցութեամբ, մելօդեկլամացիայով, երգեցողութեամբ և պարերով) 3 գործողութիւն և 12 պատկեր, իտալացի վիպասան Բարիլլիի վէպից կազմեց Ց. Արէլեան։

II

ԴԱՀԼԻՃՆԵՐՈՒՄ. «ԴՐԱԽՏ ԵՒ ԴԺՈԽՔ»
բարեհաճ մասնակցութեամբ մի քանի թատերասէր օրիորդների, տիկնանց և պարոնների։
ՇԱՄԻՐԱՄԻ ՀՈՒՌՈՒԹՔԸ
PETITES CHV-UT, տոմբօլա, բուֆէտ, սերպանտին, պօստ, պարեր։
Ներկայացման սկիզբն է երեկ. ժամը 8-ին։
Մուտքի տոմսակն արժէ 2 ր. 20 կոպ., պարտէրի I կարգը՝ 5 ր., գալէրէան՝ 1 ր. 10 կ., պարերեկոյթի տոմսն առանձին՝ 1 ր. 10 կ. Ժամը 11-ից յետոյ։
Ով ցանկանում է համարագրած տեղեր ունենալ պարտէրում և օթեակներում, խոնարհաբար խնդրում են մուտքի տոմսակը փոխարինել համարագրված տոմսի՝ վճարելով վերադիր՝ ամեն մի տեղի համար 1 ր.։ Բալկոնի տեղերը փոխարինվում են առանց վերադիր վճարի։
Տոմսերը համարագրված տեղերի փոխարինելու համար խնդրում են դիմել Ընկերութեան արհեստանոցը, Гановская № 19, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցեր. ժ. 3-ը, իսկ ներկայացման օրը դիմել Արտիստական Ընկերութեան կասսան։
(Կ. Հ.) 26. 4—2

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
Ա. ԵՒ Ա. ՄԻԼՕՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻ
Հատավաճառի բաժանմունք, Գօլօվինսկի պրօսպ. կադետների կորպուսի դիմաց
ԸՍՏ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆԻՆ
Տարին մի անգամ 6 օր, ներկայ տարվայ յունվարի 17-ից մինչեւ 23-ը տեղի կունենայ
ԱՆԳԻՆ ԶԵՂՋՈՎ
ՄԵԾ ԼԺԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ՍԵԶՕՆԻՑ ՄՆԱՑԱԾ
ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ
Լժան վաճառման օրերում, ճաշի ժամանակ, 2 և կէսից մինչև 4 ժ. վաճառատունը փակված կը լինի։
(ա.օ) ա. 50. 2—1

Թիֆլիսի Ժողովարան
(ԶՄԵՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ)
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը՝ հայոց ներկայացում, զինւորական նուագախումբ, սազանդար և ՊԱՐԵՐ։
ՇԱԲԱԹ օրերը՝ սազանդար։
ԿԻՐԱԿԻ օրերը՝ սինեմատօգրաֆ։
Հիւրերը մուտքի համար վճարում են՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ թէ կանայք և թէ տղամարդիկ—50-ական կոպ.։
Երեկոյթների սկիզբը ժամը 8-ին։
(Կ.) առ. 1148. 0—16

ԽՈՇՈՐ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿԻ ՎԻՃԱԿԸ

Տասը տարի սրանից առաջ Ռուսաստանի նաւթը կազմում էր կէսը բոլոր նաւթային այն արդիւնաբերութեան, որ մեր երկրագնդի վրա գոյութիւն ունէր։

Այո, 50,2%։

Եւ կարծիք կար, որ Ռուսաստանի նաւթը աւելի ևս մեծ տեղ կը գրաւէ համաշխարհային նաւթապաշարի մէջ։

Բայց իրականութիւնը ուրիշ բան ցոյց տուեց։

Այժմ, տասն տարուց յետոյ, Ռուսաստանի նաւթը կազմում է միայն հինգերորդ մասը, միայն 20,4% երկրագնդի վրա ստացվող նաւթի։

Կէսից հասել ենք հինգերորդ մասի, 50 տոկոսից 20-ի։

Զարհուրանք անհապաստ զրութիւն։

Եւ որ աւելի ճնշող ու անախորժ տպաւորութիւն է թողնում, այդ այն է, որ ինքը նաւթագործութիւնը Ռուսաստանում ընկել է մի ծանր ճգնաժամի մէջ, որից չէ կարողանում դուրս գալ աջողութեամբ և աւելի ևս վատանում է իր առանց այն էլ ոչ նախանձելի վիճակը։

Նաւթային հարստութիւնը, որի խոշոր մասը պատկանում է Անդրկովկասին և յատկապէս Ապշերօնեան թերակղզուն, կարևոր է ոչ միայն ինքն ըստ ինքեան, իր համար, այլ և նա կապված է իր շրջանի ամբողջ տնտեսական կեանքի հետ, նաև ազդում է մեր երկրի միւս տնտեսական գործառնութիւնների վրա՝ երկաթուղու, զանազան գործարանների, ֆինանսական ձեռնարկութիւնների, աշխատաւորական խմբերի գործունէութեան վրա։

Նրա վիճակի բարւոքումը միայն նաւթագործների շահախնդրութեան, միայն նաւթային կրեսոսների անձնական վայելքի շարժառիթ չէ. նա խոշոր տնտեսական մի խնդիր է, որի հոգատարութիւնը թէ պետական և թէ հասարակական ջանքերի կարօտութիւն ունի։

Մեր այդ խոշոր արդիւնաբերութիւնը յետ մղվեց համաշխարհային շուկայից և միևնոյն ժամանակ անկարող հանդիսացաւ կայուն դրութիւն ստեղծել իր անընդհատ զարգացման համար և Ռուսաստանում։

Եւ այն միջոցին, երբ ամերիկական, հնդկական, ռումինական նաւթագործները օրէ-օր աւելի ու աւելի կատարեալ կազմակերպութեամբ ստանում են աչող մրցութեան նոր հնարաւորութիւններ, մեր նաւթագործութիւնը անընդունակ է հանդիսանում արմատական բարեփոխութիւնների իրագործման, հաւաքական ջանքերի գործադրութեան և պատկառելի կազմակերպիչ ոյժի արտայայտութեան։

Եւ աւելի ցաւալին այն է, որ նաւթագործութիւնը մնացնում վտանգվել է ու ճգնաժամի է հասել այն միջոցին, երբ նրա արդիւնքների գործադրութեան համար նոր ասպարէզներ են բացվում զանազան ձեռնարկութիւնների մէջ։ Եւ արտասահմանեան շուկայում նրա պահանջը ոչ միայն կանգ չէ առնում և չէ պակասում, այլ և աւելի ընդարձակվում է։

Ճիշդ է՝ նորագոյն կատարելագործութիւններով նաւթի սպառումը շարժիչ մեքենաների մէջ պակասել է, ճիշդ է՝ շատ տեղերում նաւթային լուսաւորութիւնը փոխարինվել է էլեքտրականութեամբ, բայց միւնոյն ժամանակ օր-օրի վրա ընդարձակվում է նաւթի գործադրութիւնը ժողովրդական մասսաների և բազմաթիւ գործառնութիւնների մէջ, նա սկսում է խաղալ քարածխի տեղը երկաթուղիներում և շոգենաւերում։

Անցեալ 1910-րդ թւականին տեղի ունեցան մի շարք խորհրդակցութիւններ մեղմացնելու նաւթային ճգնաժամը և բարւոքելու նրա զարգացման ուղին։

Արդեօք ընդունակ կը լինի ներկայ 1911 թւականը մի որևէ լուրջ և գրական քայլ անել այդ ասպարէզում—դա ցոյց կը տայ մերձաւոր ապագան։

Բայց կարևոր է, որ մեր երկրի տնտեսական խնդիրներով շահագրգռված անձերը և շրջանները չը մոռանան, որ խնդրի աջող լուծման և ընդարձակ մշակութեան համար կարևոր են սիստեմական ջանքեր և բարեխիղճ աշխատանքներ։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վլադիվօստօկ. — Եապոնիայում հիմնվում է Սախալի վերածնութեան ընկերութիւն։ Նպատակն է—նպաստել ասիական ժողովուրդների ազգայնութիւնը զարթեցնելու ապագայ յեղաշրջում պատրաստելու համար, որովհետև ապագան պատկանում է Սախալին։

Պետերբուրգ. — Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը հրահանգրեց ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուներին միջոցներ մշակել ուսանողական անկարգութիւնների դէմ։

Պարիզ. — Հաւաստացնում են, որ Բելգիան դիմել է մեծ պետութիւններին խնդրելով գումարել միջազգային կոնֆերանս Հոլլանդիայի ծովափերը ամրացնելու հարցի առիթով։

Կաթօլիկական շրջաններում լուր է պտտում, որ Հռոմի պապը հեռանում է Վատիկանից 1911 թ. Հռոմում կատարվելիք տօնախմբութիւնների ժամանակ և կը գայ Ֆրանսիա՝ Լուրդ։

Պեկին.—Պրինցուհի Կանաչինը հիմնեց մանդարինների բազմակնութեան դէմ մաքառող լիգա։ Լիգային յարեցին 500 կանայք բարձր դասից։

Բելգրադ.—Ուրբաթ օրը 700 զինված աւազակներ փախել են սահմանով և թաքնվել են չերնոգորական հողի վրա։ Սպասում են նոր այդպիսի դէպքերի։

Բրիւսսէլ.—Բողոքի և ցասման միտինգ կայացաւ եապոնական սօցիալիստներին մահապատիժ տալու առիթով։ Սամուլի օրգանները առանց ուղղութեան խտրութեան զայրոյթի յօդուածներ են տպում այդ մահապատժի մասին։

Բերլին.—Արմատական օրգանները այն կարծիքն են յայտնում, թէ Եապօնիան իր սօցիալիստներին մահվան պատիժ տալով դուրս է հանում իրան քաղաքակիրթ պետութիւնների թւից։ Եւրոպայում—ասում են լրագիրները,—նորից կը լինի փոխել Եապօնացիների բարձր կուլտուրականութեան մասին ունեցած կարծիքը։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Խօսակցութիւն պարսից դեսպանի հետ

Պարիզ.—«Matin»-ի յունվարի 8-ի համարում տպված է աշխատակիցների մինի բոյզը Պարսկաստանի լիազօր մինիստր Սամադ-խան-Սալթանէի հետ։

«Պարսկաստանի բաժանման մասին,—ասել է դեսպանը,—Ռուսաստանի և Անգլիայի միջև խօսում են ինչպէս վճռված գործի մասին։ Սակայն, չէ որ երկու երկրների ներկայացուցիչները կրկնակի կերպով հաւաստացնում էին մեզ, թէ 1907 թ. համաձայնութիւնը ուղղված է բացառապէս պահպանելու Պարսկաստանի ամբողջութիւնը։

«Պէտք է իր ճառում պնդեց, որ նոյն տեսակ վստահեցում տուել են Ֆրանսիային Լոնդոնի և Պետերբուրգի կաբինետները։ Ինչպէս, աւելին Պոտսդամում տացել են Գերմանիայի համաձայնութիւնը բաժանելու, համար, որ ոչ մի հող չունի իրան տակ»։

«Պէտք է միշտ այդպէս յայտնել,—շարունակում է Սամադ-խան - Սալթանէն,—որ Պարսկաստանում երկաթուղի անցկացնելու ծրագիրը չէ կարող իրականանալ առանց Անգլիայի համաձայնութեան։ Մենք, մեր կողմից յայտնում ենք, որ Պարսկաստանում երկաթուղու կառուցանելու համար չէ կարող ունենալ նաև մեր համաձայնութիւնը»։

Այնուհետև դեսպանը դիմում է Եւրոպային, առանձնապէս Ֆրանսիային, խնդրելով թոյլ չը տալ բռնութիւն գործել Պարսկաստանի վրա, մի երկրի, որ «եղել է քաղաքակրթութեան օրօրոց Արևելքի համար, ինչպէս Հելլադան՝ Արևմուտքի համար»։

Վիեննա.—Արևելքին քաջ տեղեակ՝ Բեռլինի պրօֆէսոր Շիման ասում է, որ պօտսդամեան համաձայնութիւնը ապահովում է status quo Մերձաւոր Արևելքում և ապահովագրում է ամեն տեսակ անակնկալներից։ Ռուսաստանը, պրօֆէսորի կարծիքով, այժմ հաւանօրէն դուրս կը հանէ իր զօրքերը Պարսկաստանից։ Անգլիական ուլտիմատումը՝ ուղղված Պարսկաստանին, կորցնում է իր նշանակութիւնը։

Էնզէլի, 11 յունվարի

Երկար ժամանակ ամբողջ Պարսկաստանը պտտելուց յետոյ, վերջապէս այսօր «Իսլամ» շոգենաւով այստեղ ժամանեց Նասր-ուլ-Միւլքը, Շահի խնամակալը, Նաիբ-ուս-Սալթանէն (կառավարութեան տեղապահը)։

Չը նայած նրա առաջուց յայտարարութիւն տալուն, որ ոչ մի պաշտօնական ընդունելութիւն չը սարքեն, բայց և այնպէս Բաշտից շատ մարդիկ, թէ պաշտօնապէս և թէ անհատապէս, եկել էին դիմաւորելու մեծ հիւրին, որից են սպասում անանկացած երկրի փրկութիւնը թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։

Նաիբ-ուս-Սալթանէին մինչև այստեղ ճանապարհ գցելու էին եկել Բագուի քաղաքապետի օգնականը և մի քանի այլ պաշտօնեայ, բացի «Արաքս» պատերազմական նաւից, որն յատկապէս ուղեկցելու էր եկել խնամակալին անվտանգ և միւնոյն ժամանակ պատուով ռուսաց սահմանն անցնելու։

Խնամակալը իր հետ բերել է նաև հայազգի Յովհաննէս խան Մասեհեանցին, որին, որպէս երևում է, Թէհրանում պէտք է տայ նշանաւոր պատասխանատու պաշտօն։

Նա վաղը գնալու է Րաշտ և 1—2 օր մնալուց յետոյ այնտեղ, շուտով Թէհրան է ճանապարհվելու, որին, որպէս ասացի, անձկութեամբ սպասում են և այնտեղ։

Մուշանիդ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ի պատասխանի հայոց պատրիարքի միջնորդութեան, Թիւրքաց զինուորական մինիստր Մահմուդ Շէվքէթ փաշան յայտնեց, որ հայ զինուորները չեն ուղարկվի Եմէն, նաև այն տեղերը, ուր եկեղեցիներ չը կան։

Անկախութեան սիրիական կոմիտէի նախագահ Րաշիդ Միդհատ փաշան Պարիզից գրած նամակի մէջ, որ տպված է «Zeit»-ում, ասում է. «Միայն Եմէնի աւտօնօմիան կարող է առաջն առնել Թիւրքիայի յեղափոխութեան և սահմանադրութեան տապալման։ Արաբաների հետ կռիւ մղելով Թիւրքիան ինքն իրան ոչնչացնում է։ Ապստամբների ամենաակնաւոր պարագլուխները, որոնց մէջ երիտասարդ-թիւրքերը արհեստականապէս պահում էին հակառակութիւն, միացել են։ Օսմանեան պետութեան ժողովուրդներից և ոչ մէկը այնպիսի առելութիւն չէ տածում դէպի թիւրքերը, ինչպէս արաբներն են։ «Եմէնը Թիւրքիայի գերեզմանն է»։—դեռ այսպէս էր գրում 1870 թ. Րաշիդ-փաշան։ Ես հաւատացած եմ, որ ապստամբութիւնը կը տարածվի նաև Քիւրդստանում և Սիրիայում։

«Արաբների տակտիկան զուտ պարտիզանական է։ Նրանք աշխատում են զօրքերին քաշել դէպի երկրի խորքը, անջատել նրանց ոյժերը և ջարդել մաս-մաս։ Անգլիացիները օգտվում են Եմէնի դրութիւնից։ Վիեննայում հաւատացնում են, որ ապստամբների մօտ գտնվում են երեք անգլիացի օֆիցերներ։ Իսկ անգլիացիները զբաղվում են արաբներին զէնք մատակարարելով։

Եմէնի նահանգապետը տեղեկացնում է, որ Թիւրքաց զօրքերը, Եգիպտոսի ապստամբների վրա յաղթութիւն տանելուց յետոյ սախված յետ են նահանջել Սանա։ Ասիր քաղաքը գտնվում է ապստամբների ձեռքում, որոնց թիւը 70 հազարի է հասնում։

Կ. Պօլիս. — Շուտով բանակցութիւններ են սկսվելու Անգլիայի և Պարսկաստանի միջև Պարսից-ծոցում Անգլիայի ունենալիք իրաւունքների մասին։

Կ. Պօլիս.—Բանի որ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը պատասխան չէ տալիս Պոտսդամում եղած խօսակցութեան էութեան մասին, երիտասարդ-թիւրքերի մէջ սկսվում է յուզմունք։

Սալօնիկ. — Journ. de Salonique»-ն հաղորդում է սենսացիոն նորութիւն այն մասին, որ զինուորական մինիստրութիւնը պատրաստութիւններ է տեսնում հսկայական զինուորական վարժութիւնների։ Զօրախաղերին մասնակցելու են 600,000 պահեստի զինուորներ, որոնք կանչվում են իսկական ծառայութեան, որի մէջ գտնվող 400,000 զինուորների հետ նրանք կազմում են վեթխարի գործբանակ մէկ միլիոն սուիններով։ Զօրավարժութիւնների նպատակն է ցոյց տալ Եւրոպային Թիւրքիայի ոյժը և ի միջի այլոց հնարաւորութիւն ունենալ պատրաստ լինել ամեն պատահականութեան առաջն առնելու թէ ներքին և թէ արտաքին կեանքում։ Հասարակութեան մէջ այս տեղեկութիւնը հանդիպում է սակաւ վստահութեան։

Մօնաստիր.—Ներքին գործերի մինիստր Թալաաթ բէյը կարգադրեց դադարեցնել երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէի տեղական օրգանի հրատարակութիւնը և դատի կանչել խմբագրին։ Հալածանքի պատճառ ծառայեց այն յօդուածը, որի մէջ խիստ յարձակումներ կային կենտրոնական կառավարութեան հասցէին։ Հետևեալ օրը միևնոյն լրագիրը լոյս տեսաւ կարմիր թղթի վրա տպված։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածնի սինօդի անդամ արժ. Մատթէոս վարդապետ ուղարկելով մեզ մի յօդուած Կարապետ եպիսկոպոսի շուրջը յարուցված հարցի առիթով, ի միջի այլոց գրում է. «Ես հաւատում եմ, որ ինչպէս մինչև այժմ «Մշակի» էջերը ինձ համար բաց են եղել և այսքան երկար տարիների ընթացքում ես թոյլ չեմ տուել սուտ, միտումնաւոր յօդուածներ գրել, այնպէս էլ այս անգամ ես հրապարակ եմ գալիս միայն և միայն ճշմարտութիւն ասելու, ուստի և հաւատում եմ, որ այդ յօդուածը կը հիւրընկալէք»։

Մենք, ի հարկէ, տեղ կը տանք Մատթէոս վարդապետի գրութեան Կարապետ սրբազանի դէմ։ Սակայն որովհետև Կարապետ եպիսկոպոսն եւ դեռ դեկտեմբերի 27-ին մի նամակ է ուղարկել մեզ տպելու խնդրանօք և մենք չը տպեցինք, չը կամենալով բորբոքել մի հարց, որ միանգամայն անպատեհ և անօգուտ տեղը արծարծվեց, ուստի այժմ ստիպված ենք տպագրել և նրա նամակը։ Մենք տպագրեցինք նաև Պարսկա-Հնդկաստանի թեմի առաջնորդ Սմբատեան եպիսկոպոսի դէմ բողոքը, որ Էնզէլիի հայերը մատուցել են տեղական սրբազանին. մենք կը տպագրենք և այն բողոքը, որ Շուշու հայ հասարակութեան պատգամաւորները ներկայացրել են տեղական սրբազանին Բենիկ վարդապետի գործի առիթով, համաձայն այդ պատգամաւորների խնդրանքի։

Տպագրելով Էջմիածնին և նրա միաբանութեան վերաբերեալ այդ գրութիւնները, մենք կը մնանք առ այժմ չէզոք, կամենալով միայն հնարաւորութիւն տալ մեղադրված և մեղադրող կամ հակառակորդ կողմերին տալ իրանց բացատրութիւնները, քանի որ խնդիրը հրապարակի վրա է դրված անկախ մեր ցանկութիւնից, քանի որ Կ. Պօլսի հայ մամուլի մէջ տպագրվում են մերկացումներ։ Այդ գրութիւնները տպելով մենք վերապահում ենք մեզ մեր սեփական կարծիքը և այդ գրութիւնները չեն արտայայտում «Մշակի» խմբագրութեան ոչ տրամադրութիւնը, ոչ կարծիքը։

Վերադառնալով Մատթէոս վարդապետի մեզ ուղղած նամակին, պէտք է ասենք որ, ինչպէս նա ևս խոստովանում է, «Մշակը» միշտ հաւատարիմ է մնացել ճշմարտութեան և անվստահութեան գաղափարին և առաջին անգամը չէ, ինչպէս և վերջինը չէ լինելու, որ Մատթէոս վարդապետը օգտվել է և կարող է օգտվել «Մշակի» այդ անաչառ վերաբերմունքից։

Խմբ.

ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ ԿՏԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ռուսահայաստանում Ղարաբաղն ամենից ուշ կորցրեց իր իշխանութիւնը, ամենից դիմացկունն ու կենսունակը Ղարաբաղի հայերն էին, որ դիմադրեցին բռնակալ Թուրք խաներին։

Եւ երբ ղարաբաղցի հայերի ափաշխարա ոյժով քրիստոնեայ Արծւի դրօշակը բարձրացվեց այդ անառիկ լեռների գագաթներին, ղարաբաղցի հայերն էին, որ խաղաղ կուլտուրական ճանապարհով սկսեցին բարգաւաճ վիճակ ստեղծել երկրի, ժողովրդի համար, իսկ նոր պետութեան թև-թիկունք լինել, ընդարձակել նրա ոյժն ու ազդեցութիւնը սահմաններից էլ դուրս։ Թաւրիզը ռուսական ալբանք մտցնող ու անգլիականը այնտեղից յետ մղողները ղարաբաղցիներն էին։

Ներսը՝ Կովկասի մէջ, Շուշին մրցում էր Թիֆլիսի հետ և յխոնական-կաթողիկական թւականները նրան գերազանցում ոչ միայն առևտրի մէջ, այլ և լուսաւորութեան զանազան ասպարէզներում։

Ղարաբաղի գրաւարան-ընթերցարանին նմանը չունէր այդ ժամանակ Թիֆլիսը։ Համքարութիւնը, որ Ներսէս V հիմնեց, նոյնն արաւ և Շուշին, Ներսէսի աջակից, այն ժամանակ դեռ շատ երիտասարդ և Համբարձում-աղա Հախումեանը, որի ջանքերով և հիմնվեց ոչ միայն թեմ. դպրոցը, այլ և նրա ազդեցութեամբ Ղարաբաղի հայերին մօրթօղ, սպանող Մէհտի-Ղուլի խանի թոռանը բերեց նոյն դպրանոցը մտցրեց, որ հայ ազգատ աշակերտների հետ նստած կարդում էր, իսկ սրա քրոջն էլ բերեց իր ամուսնու՝ տ. Մարիամ Հախումեանի հիմնած օրիորդական դպրոցը մտցրեց։ Եւ այսպէս Պետրոս Շանշեան, Գաբրիէլ Մուրադեան (Մելքիսեդէկ արքեպիսկոպոս), Պերճ Պռօշեան, նկարիչ Ստեփաննոս Ներսէսեան և նման ոյժերից կազմված ուսուցչական խումբը հայերի երեխաների հետ միասին ուսուցանում էր հայ երկսեռ դպրոցներում և Թիւրքերի երեխաներին։

Ապա հորիզոնի վրա երևաց Բագուն և ղարաբաղցիներն էին Նոբէլից յետոյ, որ ստեղծեցին արդի Սոդոմ-Գոմորը։ Սակայն սրանք ստեղծեցին ոչ թէ Սոդոմ-Գոմորի, այլ հրեղէն մի աշխարհ և սրանց այլասերված սերունդն է, որ հրեղէնը դարձրեց այսօր մոխիր։ Խօսքս ոսկի դէպքերի մասին չէ, այլ ինքնաճանաչ ղարաբաղցու մասին և նրա բացուարձակ այլասերված սերունդի մասին։

Այդ ղարաբաղցիք Բագւում Մարդասիրական Ընկ. հիմնելով, Շուշում կառուցին բէալական դպրոց, Թիֆլիսում հիւանդանոց, եկեղեցիներ Եալտայում, Աբասթումանում, Անդրկասպեան երկրներում, այստեղ և ճանապարհներ, կամուրջներ։ Դպրոցներ, թանգարաններ, մատենադարաններ Էջմիածնում, Սևանում, Թիֆլիսում և այլն և այլն։

Թէ մեր միջնակարգ և թէ բարձրագոյն դպրոցներում ամենաառաջադէմները ղարաբաղցիներն էին։ Մեր գրականութեան, մամուլի, գիտութեան ու արուեստի բոլոր ճիւղերում թէ արտասահմանում և թէ Ռուսաստանում աչքի են ընկնում ղարաբաղցիները. սակայն Ղարաբաղն այսօր ամենաթշուառն ու լքեալն է Կովկասի բոլոր կողմերից։

Դուք տեսաք թէ երէկ ինչպէս ղարաբաղցիներ, մի համեստ արհեստաւորի զաւակներ,՝ եղբ. Ժամհարեանները, իրանց սրտի կսկիծը ամոքելու ճշմարիտ ուղին ընդգծեցին այնպիսի ինքնաճանաչ և լուսամիտ շռայլումով, որի նմանը դեռ չէ արել ոչ Թիֆլիսի և ոչ մի ուրիշ տեղի հայ։ Եւ եթէ մի տատանումը կայ, ափաշխարա կը լինի ղարաբաղցիների առաւելութիւնները։

Այժմս Մոսկվայում վախճանվեց դեռ 16 գարունը չը բոլորած օր. Թամարա Ղուկասեանն։ Հիւանդ էր անբուժելի և ժամանակակից բժշկականութիւնն անզօր էր մահվան ճիրաններից մատաղ կեանքը փրկելու։

Թամարա Ղուկասեան նոյնպէս ղարաբաղցի է, հայրը յայտնի բարեգործ Աւետիք Բալայեան Ղուկասեան, մայրը Աննա Յովհաննիսեան Խոնունց։ Աւետիս Ղուկասեան Ժամհարեանների նման նոյնպէս համեստ արհեստաւորի որդի էր։ Պատանի հասակից ընկնելով Մոսկվա, աչքաբաց է լինում շնորհիւ շրջանի։ Այդ ժամանակները Մոսկվայում պրոֆեսոր Ստեփաննոս Նազարեան պանդուխտ հայ վաճառականներին խմբում է և դել իր շուրջը և դասախօսում։

Մոսկվայից տեղափոխվում է Աւետիք Ղուկասեան Բագու և իր եղբայրներից աւելի ուսումնասէր լինելով, իր մեծ եղբօր որդի Բալա (Պաւել Օսիպօվիչ, Պետ. Խորհրդի անդամ և նշանաւոր նաւթարդիւնաբերող և այլն) Ղուկասեանին տանում է Մոսկվա, մտցնում Լազարեան ճեմարանը և այնտեղից էլ աւարտելուց յետոյ հարկադրում, ուղարկում է արտասահման բարձրագոյն ուսումն առնելու։

Ինքն Աւետիք Ղուկասեան Բագւում, նախ իր հաշւով կառուցանում է Մարդասիրական Ընկ. հոյակապ դահլիճը և ապա ուրիշ բարեգործութիւններ է անում, կտակելով մահից յետոյ էլ իր բոլոր հարստութիւնը ազգին և նրա եկեղեցուն։

Այս ժամանակները Աւետիք Ղուկասեան Բագւում շատ ծանր հիւանդանում է և այնտեղի բժիշկները միաբերան վճռում են, որ նա մէկ շաբաթ էլ չի ապրի։ Բայց ահա Թիֆլիսից հրաւիրվում է Բագու ղարաբաղցի բժշկապետ Յովհաննէս Գասպարեան և սա բոլոր բժիշկների սպասածին հակառակ դիագնօզ է դնում, մի շաբաթվայ մէջ բժշկում հիւանդին ու մի քանի ամսից յետոյ նրան տեղափոխում Թիֆլիս։

Սակայն այստեղ նորեկ Ղուկասեանին շրջապատում է ղարաբաղցի կօլօնիայից դատ և Աբգար Յովհաննիսեանի շրջանը։ Տխական քահանայ տէր-Գիւտը, որ մի քանի ուրիշ նշանաւոր կտակների էլ գրիչ ու սկզբնապատճառ է, Աւետիք Ղուկասեանին թելադրում է կտակի յօդուածները։

Երկինքը պարգևում է վերածնված Աւետիք Ղուկասեանին մէկ աղջիկ զաւակ, հէնց իր տօնախմբութեան նախօրեակին, 1895 թ. ապրիլի 6-ին։ Հայրը զաւակին հէնց առաջին օրերից շրջապատում է այնպիսի մի մարդկանցով, որ աղջիկը մեծանայ հայ-քրիստոնեայի պէս։

Դեռ հազիւ թոթովելիս, բացի դաստիարակչուհուց հրաւիրում է տէր-Գիւտին կրօնի ուսուցիչ, իսկ Մուրադեանին հայոց լեզուի և պատմութեան, դաշնակահար Մաղօվակի մուզիկից է պարապում և այլն։

Սակայն Աւետիք Ղուկասեան, հմայված Խրիմեան Հայրիկով, տէր-Գիւտի դրդմամբ, վերանորոգում է իր կտակը, հիմնում է Վանքի բակում պատմա-եկեղեցական թանգարան, հայ մատենագիրների աշխատասիրութիւնները հրատարակելու գումար, առանձին Ղուկասեան մրցանակ, Սևանում կառուցանում է դպրոց, Էջմիածնին, ճեմարանին, քահանաներին, տէր-Գիւտին իբրև իր ծխատէր քահանայի և նրա «Լումային» կտակում է առատ գումարներ, իսկ միայն ցեալ հարստութիւնը կնոջ և միակ զաւակին։

Կտակի մէջ աւելում է՝ «Եթէ աղջիկս Թամարան ամուսնանայ ոչ-լուսաւորչական հայի հետ, կամ ամուսնանալուց առաջ վախճանվի, բոլոր հարստութիւնը գոյքը, կալուածները, շոգենաւը (Թամարա անունով) բոլոր-բոլորը անցնում է հայոց Կաթողիկոսի և Կ. Պօլսի պատրիարքի տրամադրութեան տակ Թիւրքահայերում բարձրագոյն մի դպրոց հիմնելու համար»։

Մի կողմ թողնելով կտակի այս վերջին կէտի մասին խօսելը, անհրաժեշտ է, որ այժմեանից հոգացվի, որպէսզի Թիֆլիսի այն տունը, ուր ծնվել է Թամարան, ուր վախճանվել են իր ծնողները՝ հայրն ու մայրը, այն տունը, որ շատ յաճախ Հայրիկը Թիֆլիս եկած ժամանակ, իբրև հիւանդ բժշկվելիս է եղել այնտեղ պառկած, չը վաճառվի յօգուտ Թիւրքահայաստանի դպրոցի, այլ այնտեղ վառ պահվի օջախի լոյսը և հիմնվի մի ապաստարան-կրթարան մանուկների համար։

Ապա կտակակատարները Թամարան շատ ծախսերի և պակների փոխարէն գէթ 100,000 ր. յատկացնեն ընթացիկ Թամարան ծախսերից ազատ Ղարաբաղի համար, այն Ղարաբաղի, որ այսօր էլ Ղուկասեաններ, Ժամհարեաններ է տալիս։

Անշուշտ, եթէ Աւետիք Ղուկասեան կենդանի մնացած լինէր մինչև վերջին հայ-թուրքական ընդհարումները և իր ծննդավայր Շուշու մոխիր ու աճիւն լինելը տեսնէր, իր հարստութեան մեծագոյն մասը կը կտակէր Շուշուն. ուստի սրբազան պարտականութիւն կայ Թամարայի խնամակալների վրա, թէ այսպէս, թէ այնպէս, ուղղել այն կէտը, որ Աւետիք Ղուկասեանը անկարող էր նախագուշակել։ Այն ժամանակ Շուշին կարօտութիւն չունէր։ Ես ինքս հէնց այդ ժամանակներին հրաժարվեցի Նուբար-փաշայից ասելու, թէ Շուշու համար մի բան արա, չը նայած որ նա ինքն առաջարկեց ոչ միայն պատրաստակամութիւն, այլ իղձ, իր պապերի ծննդավայրին ընծայաբերելու իր տուրքը։

Վաղուան Թամարայի մարմինն արդէն Մոսկվայից ճանապարհված է ազգականներ և պատուավոր ուղեկցութեամբ Թիֆլիս։ Ծնողների մահից յետոյ իրանց տան դռները այսօր բացվում են, սևով պճնվում, իրանց մատաղ տիրուհու դագաղն ընդունելու։

Տ. Նազարեան

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԱՊԱՏԿԱՆ, ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ԿԱԼՈՒԱԾԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ

«Մշակի» անցեալ տարվայ 258, 259 և 261 համարների մէջ գծի տակ տպագրվում էին Յ. Սպենդիարեանի Հաղարծնի այցելութեան առիթով կատարած ճանապարհորդութեան նկարագրութիւնը «Ամառային յիշողութիւններ» վերտառութեամբ։

Սպենդիարեան մեր յայտնի մասնագէտ փաստաբաններից և ազգային հասարակական հարցերում միշտ իր ազդու ձայնով մասնակցող և խելամիտ խորհուրդներով օժանդակող անձնաւորութիւններից է։ Նա իր ճանապարհորդութիւնը դէպի Հաղարծնի վանքը այնքան սահուն ոճով և գողտրիկ բարբառով է գրել, որ անյագութեամբ կարդալուց յետոյ մարդ ափսոսում է, որ շուտ է վերջանում այդ կենդանի և վառ նկարագրութիւնը։

Նկարագրելով Հաղարծնի երկնաճեմ երեք տաճարները (ս. Աստուածածնի, ս. Գրիգորի և ս. Ստեփաննոսի) ցաւ ի սիրտ բողոքում է այն այցելուների և ուխտաւորների դէմ, որոնք շատ վատ սովորութիւն ունեն իրանց անունները գրել հնութիւնից մնացած մեր նախնեաց պանծալի յիշատակների պատերի վրա և իրանց խժբժանքով ապականել և տգեղացնել հինաւուրց հոյակապ յիշատակների արտաքինը։ Սպենդիարեան նկարագրելով վանքի անմխիթար և աւերակ դրութիւնը հետաքրքրվել է իմանալու թէ ունի արդեօք վանքը դրադարան։ Հարցին պատասխանը եղել է վանահօր կողմից եկեղեցու մէջ ցոյց տուած մի պահարան, ուր թափված էին զանազան բովանդակութեամբ մի քանի հատուկտոր աննշան հին և նոր գրքեր ծածկված հնութեան թանձրաշերտ փոշիով։ Նոյն պահարանի մէջ միևնոյն անխնամ վիճակի մէջ թափված էին «առանց կարգի և սիստեմի Հաղարծնի կալուածագրերը և բազմաթիւ դատաստանական վճիռների պատճէնները, սկսած 60-ական թւականներից, բարեյիշատակ Պօղոս վարդապետի քրտնաջան գործունէութեան արդիւնքը»։

Կարդալով այդ կալուածագրերի անխնամ և ցիրուցան թափված դրութեան մասին, ակամայից յիշեցի ես Ախալցխայի ս. Փրկիչ եկեղեցու կալուածական փաստաթղթերի կորստեան պատմութիւնը *), որոնք 1862

*) 1862 թւականին Քութայիսի նահանգական կառավարութիւնը (Ախալցխան այդ թւականին Քութայիսի նահանգի գաւառական քաղաք էր) Ս. Փրկիչ եկեղեցու Սօֆւոյ-Բուլաղ կոչված հողի վերաբերմամբ վէճ ունենալով եկեղեցու հետ, պահանջել էր փաստագրերը ներկայացնել Քութայիսի նահանգական կառավարութեանը և այնտեղից էլ այդ թղթերն ուղարկվել էին Պետերբուրգ Սենատ, ուր քննութիւն կատարելուց յետոյ վերադարձրել էին 1872 թւականին կրկին Քութայիսի նահանգական դատարանը, իսկ այնտեղից էլ Թիֆլիսի դատական պալատը իսկ այս վերջինս էլ,

Թուականից սկսած մինչ 1896 Թուականը կուրած էին խաւար և այդ երկար, 34 տարվայ ժամանակամիջոցում ոչ ոք **) չէր հետաքրքրվել իմանալու, թէ ո՞ւր և ո՞րտեղ են քրքրվել փաստաթղթերն, որոնց (կայքերի) կայքերի փաստաթղթերն, որոնց (կայան կայքերի փաստաթղթերն, որոնց ժամանակին—1835 թ. քերի) արժէքն իր ժամանակին—1835 թ. եղել է միայն 2600 ր., իսկ ներկայիս ս. Փրկիչ եկեղեցին ներկայի այդ կայքերից ստանում է տարեկան 18000 ր. աւելի կալանդրամ։ Այդ կալուածագրերն արդէն կորած էին համարվում և այդպէս էլ կորած կը մնային, եթէ չը լինէր մի պատահական դէպք—Արդահան - Ախալքալաքի խճուղու շինութիւնը, որ անցնելու էր Ախալքալաքի գաւառում եղած ս. Փրկիչ եկեղեցու հողերի միջով. ահա այդ ժամանակ միայն հարկ է եղել կալուածագրերի կարևորութիւնը, առանց որոնց անհնարին էր խղուճու համար կարևոր եղած փողի արժէքն ստանալ իշխանութիւնից։ Ո՞ւր և ո՞րտեղ էին կալուածագրերն, ոչոքին յայտնի չէր։

Վիճակային կոնսիստորիան այդ կորուստի հետախուզութիւնը այդ ժամանակ յանձնել էր Աբրահամ քահ. Ղազարեանցին, որը երկու ամսվայ ընթացքում դեգերելով Ախալցխայի հոգևոր կառավարութեան, վիճակային կոնսիստորիայի, Քութայիսի և Թիֆլիսի նահանգական դատարանների և առեանների արխիւների մէջ և վրդովվելով նրանց 34 տարվայ խաղաղ և անդորր քունը, նրանց մութութիւնից ի լոյս աշխարհ հանեց նահանգական առեանի արխիւից փոշու և խոնաւութեան մէջ բորբոսնած կալուածագրերն։

Քիչ չեն այդպիսի դէպքեր և ուրիշ տեղերում։ Ինձ լաւ յայտնի է, որ Կարսի նահանգում գտնվող Ղօշավանքի Տայլար կոչված հողի փաստաթուղթը գտնվում էր Կարսում մի մասնաւոր անձի ձեռին և ինչ դժուարութեամբ կարողացաւ հանգուցեալ Գրիգորիս եպիսկ. Աղաւնեանցն ձեռք բերել այդ փաստաթուղթը։

Թէ Ախալցխայի Ս. Փրկիչ եկեղեցու, թէ Հաղարծնի և թէ մեր այլ վանքերի, եկեղեցական և թէ դպրոցական անշարժ կայքերի կալուածագրերն ցիր ու ցան, այս և այն կողմն ընկնելուց և կորստեան վտանգից ազատելուց միակ հնարն, մեր համեստ կարծիքով լինելու է այն, որ այդ կարևոր փաստաթղթերն հաւաքվեն ամեն կողմից և և պահվեն Էջմիածնի Սինօդի մէջ, իբրև ազգային պաշտօնական բարձր առեանում. իսկ նրանց վաւերացեալ պատճէններն գտնվեն վանահայրերի և եկեղեցական-ծխական հոգաբարձուների մօտ, որ հարկը պահանջած ժամանակ գործադրվեն ըստ պատշաճին։

«Արարատ» ամսագրի մէջ կարդացի, որ երջանկայիշատակ Վեհափառ Հայրապետը մի կոնդակով հրամանագրել էր Տիգրանակերտի հայոց առաջնորդին, որ իր թեմում եղած բոլոր ձեռագրերն ժողովէ և ուղարկէ Մայր Աթոռ։ Բաւական է այդպիսի մի հրամանագիր Սինօդի կողմից վանահայրերին, կոնսիստորիաներին և ծխական հոգա. արձութիւններին, որ ամեն կողմից ազգային կայքերի կալուածագրերն ուղարկվեն Սինօդ, ի պահեստ։

Բժ. Ա. Ղազարեանց

ՏԱՐԱՓՈԽԻԿ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Յունվարի 6-ին, ընդհանուր ուշադրութիւն գրաւեց Խարբինից նոր վերադարձած պրօֆ. Զաբօլօտնիի հաղորդագրութիւնը ժանտախտի մասին այդ քաղաքում և չինական հարևան գիւղերում։ Վհատեցուցիչ տպաւորութիւն գործեց զեկուցանողի նկարագրած չինական ադմինիստրացիայի անգործունէութեան և անընդունակութեան պատկերը։ Սարսափ է պատել բոլոր չինացիներին։ Նրանք հազարներով փախչում են բնակված տեղերից, յաճախ իրանց հետ են վերցնում ժանտախտից վախճանվածի դիակը և այդպիսով տարածում են տարափոխիկ հիւանդութիւնը հարիւրաւոր վերստերի վրա։ Զափազանց դժուար է այդ պայմաններում կռիւը ժանտախտի դէմ։ Միևնոյն ժամանակ զեկուցանողը շեշտեց, որ շիջուկը Թոքային ժանտախտի ժամանակ ոչինչ հետևանքներ չէ տալիս։ Մահացութիւնը հասաւ 100%-ի։

Յունվարի 7-ի առաւօտը նուիրված էր էր տուբերկուլօզի դէմ կռիւ մղելու հարցին։ Պրոֆէսսոր Բէրտէնսօն մատնացոյց արեց այն տխուր փաստի վրա, որ վերջին 10 տարիների ընթացքում տուբերկուլօզով հիւանդների թիւը համարեա կրկնապատկվել է և պաշտօնական ոչ այնքան լիակատար փաստերի հիման վրա, 1908 թւին կէս միլիօնից աւել էր։ Մահացութիւնն եւ աճում է տուբերկուլօզով հիւանդների մէջ։ Ապա դօկտոր Լապշին կանգ առաւ սանատորիաների հարցի վրա։ Զեկուցանողը անիրագործելի է համարում մեր միջոցներով սանատօրիաներ սարքելը չքաւորների համար։ Նա աւելի նպատակայարմար է համարում հիւանդանոցներ հիմնել մեծ քաղաքների ծայրերում կամ աւելի էլ լաւ՝ գիւղերում, տուբերկուլօզը բժշկելու համար։ Անթոյլատրելի է հիւանդներին պահել ընդհանուր հիւանդանոցներում։ Զեկուցանողը խորհուրդ է տալիս հոգաբարձական խորհուրդներ կազմակերպել տուբերկուլօզի դէմ կռուելու համար։

Ապա զեկուցում կարդաց կին-բժիշկ Շինգարէվա, նուիրված մալարիայի դէմ կռիւ մղելու հարցին։ Մալարիան զեկուցանողի խօսքով, մահացութեան թւով պէտք է սիֆիլիսի և տուբերկուլօզի շարքում դասել։ Իւրաքանչիւր տարի ամբողջ Ռուսաստանում մալարիայով հիւանդանում են, պաշտօնական ստատիստիկայի համեմատ, մօտ 46 միլիօն մարդ, իսկապէս հիւանդացողների թիւը աւելի էլ շատ է։ Մենք ունենք ամբողջ շրջաններ (Կովկասում, Միջին-Ասիայում և այլն), ուր ազգաբնակութիւնը համարեա գլխովին հիւանդ է մալարիայով։ Զեկուցանողը խորհուրդ է տալիս, իտալական օրինակի հետևելով, ձրի կամ էժան գնով խինա տալ հիւանդութեան ճահճակ դարձած տեղերի ազգաբնակութեանը։

(„Р. В.“)

ԵՐԵՔՊԵՏԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՐԵՔՊԵՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թիւրքական պարլամենտում

Կ. Պօլիս.—Յունվարի 8-ին, ճաշից յետոյ, պատգամաւորների պալատի նիստում վիճաբանութիւններ ծագեցին հարցապնդման շուրջը։

Հարցապնդումներ էին ներկայացրել չափաւոր լիբէրալներ էլ-Մօյեադը և Ֆէրիդ-բէյը։ Երկու պատգամաւորներն էլ երկար ճառերով պարզեցին իրանց հարցապնդումները։

Առաջինը պատմական ակնարկ ձգեց Եւրօպայի առ Թիւրքիան տածած վերաբերմունքի վրա, նմանեցնելով այդ վերաբերմունքը յոյների և հռոմէացիների՝ իրանց նուաճած ժողովուրդների վերաբերութեամբ ցոյց տուած արհամարական վերաբերմունքին։ Հռետորը կշտամբեց արտաքին գործերի մինիստրին, նաև ամբողջ կաբինէտին, որ չեն կարողանում Եւրօպային ներշնչել պատշաճ յարգանք ունենալ դէպի նոր՝ սահմանադրական Թիւրքիան։

Ֆէրիդ-բէյը իր ճառի մէջ բանաձևեց բոլոր լրագրական տեղեկութիւնները և կշտամբեց արտաքին գործերի մինիստրին այն բանում, որ նա դէպքերի մասին տեղեկանում է լրագիրներից, և ոչ թէ թիւրքական դեսպաններից։ Անցնելով ռուս-գերմանական համաձայնութեան էութեան, հռետորը յարձակվեց Գերմանիայի վրա, որ նա, սկզբում բարեկամանալով Թիւրքիայի հետ, այժմ անտես է առնում Թիւրքական շահերը Պարսկաստանում։ Ցետոյ հռետորը յիշեցրեց որ բանակցութիւններ են պատրաստվում Գերմանիայի և Անգլիայի միջև անգլիական շահերը Միջագետքում պաշտպանելու հարցի համար, նաև Ֆրանսիայի հետ—ֆրանսիական շահերը Սիրիայում պաշտպանելու հարցի նկատամամբ։ Վերջում Ֆէրիդ-բէյը ձևակերպեց իր հարցապնդումը այսպէս. 1) մասնակցելու է, արդեօք, Թիւրքիան Բաղդադի երկաթուղագծի առիթով սկսված բանակցութիւններին. 2) ինչպիսի միջոցներ է ձեռք առնելու Թիւրքաց կաբինէտը հիւսիսային Պարսկաստանի յափշտակութեան դէմ. 3) ինչպիսի միջոցներ է ձեռք առնելու կաբինէտը անգլիացիների մուտքը Միջագետքում արգելելու դէմ և 4) ինչպիսի են Թիւրքիայի յարաբերութիւնները դէպի եւրօպական մեծ պետութիւնները։

Րիֆաթ-փաշան հրաժարվեց պատասխանել առաջադրված հարցերին.—Եթէ Անգլիան և Ֆրանսիան ձեռնարկում են բանակցութիւններ,—ասաց, ի միջի այլոց, մինիստրը,—նրանք մասնակից անել կը տան ոչ թէ Թիւրքիային, այլ Գերմանիային։

Մասնաւորապէս, ռուս-գերմանական համաձայնութեան վերաբերութեամբ մինիստրը նկատեց, որ այստեղ խօսք կայ Պարսկաստանի հողի վրա երկաթուղիներ կառուցանելու մասին, սակայն Բաղդադի երկաթուղագծի մասին բանակցութիւնների ժամանակ, յամենայն դէպս, Թիւրքիայի կարծիքը կը հարցնվի։

Ապա մինիստրը բացատրեց, որ ռուս-գերմանական համաձայնութեան էութեան մասին Թուրխան-փաշային Պետերբուրգում տրված տեղեկութիւնները միանգամայն համաձայն են գերմանական դեսպան Մարշալ Ֆօն-Բիբերշտէյնի այն յայտարարութիւններին, որ նա արաւ նրան անձամբ։ Գերմանական դեսպանը հերքում է, իբր Գերմանիան հրաժարվել է երկաթուղիներ կառուցանելու մտքից Թիւրքաց հողի վրա—ռուսական սահմանին կից։

Վերջում Րիֆաթ-փաշան կշտամբեց հարցապնդումների հեղինակներին իբրև օպպօզիցիայի ներկայացուցիչների, թէ ցանկանում են նորից երերել կաբինէտի պրեստիժը, նաև երկպառակում մտցնել Թիւրքիայի և եւրօպական պետութիւնների միջև, որոնց բարեհաճական վերաբերմունքի մէջ առ Թիւրքիան նա համոզվել է դեսպան եղած ժամանակ։

Մինիստրի վերջին խօսքերը ընդունվեցին ծափահարութիւններով։

Հարցը համարվում է սպառված։

ԲԱԳՈՒԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բագու, 3 յունվարի

Չը նայելով հին տարին էլ վերջացաւ, բայց և այնպէս Բագուի դրութիւնը նոյնն է ինչ որ 6—7 ամիս առաջ։ Բագուն իր արդիւնաբերական 50 տարվայ ընթացքում այդքան երկար ժամանակ շարունակվող կրիզիս չէ տեսել, ինչպիսին վերջին ժամանակներս է տեսնում։

Ճիշդ է, Բագուն կրիզիսների, տագնապների շատ է ենթակայ եղել, սակայն այդ տագնապը տևել է 2—3 ամիս և շուկայում նոր-նոր փոփոխութիւններ են եղել—կամ լաւ կամ աւելի վատ, որի հետևանքը եղել է շարժում, եռուն կեանք. արդիւնաբերողները փոփոխութեան համապատասխան միջոցների են դիմել, կամ կանգնեցրել են բոլոր գործերը, կամ, լաւ եղած դէպքում, աւելի լայն գործունէութեան ծաւալ են ստեղծել։

Բայց այս անգամվայ կրիզիսը, տագնապը անշարժ է և միատեսակ, իսկ որ ամենագլխաւորն է՝ երկարատև։ Ներկայ պայմաններում ոչ միայն անկարելի են համարում նորանոր ձեռնարկութիւններ անել, այլ և սահմանափակում են եղածն էլ ու բանւորներին, ծառայողներին հեռացնում պաշտօններից։

Անցեալ օրը բօրսային ներկայացուցիչներից մէկի, մի աչքի ընկնող անդամի հետ ներկայ տագնապի մասին երկար խօսեցինք, պատճառների մասին կարծիքներ փոխանակեցինք, բայց և այնպէս այդ հմուտ ֆինանսագէտ պարոն խօսակիցս չը կարողացաւ պարզ պատճառները իմանալ խելութեամբ։

—Գիտէք,—վերջը ասաց խօսակիցս,—Բագուն այսքան ժամանակ այդպիսի երկար հոգեվարքային դրութեան մէջ կը մնայ, մինչև որ կը պարզվի Շամախու գաւառի Զանգի կոչված մասի վրա երևացած նաւթի մասին ճիշդ գաղափար կազմելը։ Մի ժամանակ Բագուի կրիզիսը կապ ունէր Մայկոպում երևացած նաւթի աղբիւրների հետ, դեռ այդ վայրի ճիշդ պատկերը չը պարզված, անսպասելի կերպով Զանգիի նաւթային հողերի հարցը բարձրացաւ։ Ներկայումս այնտեղ փորում են հորեր, եռանդով զաւակներ են ծախում բիրժայում, ամեն ոք աշխատում է հողեր ձեռք բերել, բայց թէ ինչ կը ցոյց տայ ապագան—շատ դժուար է գուշակել։

— Բայց ես կուզենայի իմանալ Բագուի ապագան. արդեօք երկար պիտի շարունակվի այդ դրութիւնը. չէ որ ահագին թւով մարդիկ զոհ են գնում ներկայ տագնապին,—ասացի ես ընդհատելով խօսակցիս։

— Հէնց այդ հարցն է, որ գուշակել չէ լինում։ Մինչև Մայկոպի և Զանգիի հարցը չը պարզվի, մինչև նաւթարդիւնաբերողները, նաւթային գործերով զբաղվողները, դրամատէրերը չը համոզվեն, որ Ապշէրօնեան թերակղզուց դուրս Կովկասում մշտընջենաւոր նաւթային աղբիւրներ չը կան, Բագուն այդպէս էլ կը լինի, այդ տագնապը կը շարունակվի և բագուեցիք ստիպմանաբար կը հաշտվեն ճակատագրի հետ։ Սակայն նաւթարդիւնաբերողներս մշտնջենաւոր նաւթային աղբիւր ճանաչում ենք այն վայրերը, որը նաւթ պիտի մատակարարէ 60—100 տարի շարունակ և այդ նաւթը պիտի տեսնել 40, 6 , 100, 150 և մինչև 400 սաժէն խորութեան մէջ։ Մշտընջենաւոր աղբիւր չէ այն վայրը, որտեղ 40—100 սաժէնում ֆօնտան է խփում, ինչպէս առաջին անգամ այդ եղաւ Մայկօպ կամ Չելէքէն տեղերում։ Իսկական նաւթի աղբիւրը Բագուի շրջակայքն է, որը անընդհատ 50—60 տարի շարունակ նաւթ է տալիս և դեռ այսօր էլ տեղ-տեղ ֆօնտաններ է խփում։

Վերջին խօսքերի վրա մենք բաժանվեցինք իրարից։

Բագուի վաճառականների երկարամեայ փորձառութիւնը այլ կերպ է դատում ներկայ տագնապը։ Մայկոպի նաւթային աղբիւրների ձայնը, զաւակների եռանդուն տարածելը և տեղիս բիրժայում ահագին աղմուկ տարածելը տեղի ունեցաւ հրէայ միջնորդների (մակլէր) ձեռքով։ Նրանք կարճ ժամանակում այնպիսի լուրեր տարածեցին Մայկոպի համար, որ քիչ էր մնացել աչքի ընկնող ֆիրմաներն էլ դադարեցնէին իրանց գործերը և Մայկոպը Բագու դարձնէին։ Հրէայ մակլէրները այդ լուրերը բիրժայում տարածեցին այն նպատակով, որ վաղօրօք 20—50 րուբլով ձեռք բերած զաւակները 10—30,000 րուբլով վաճառեն և նրանք միլիօններ դուրս բերեն Բագուի շուկայից մի քանի ամսվայ ընթացքում, թէև այսօր էլ, չը նայելով Մայկոպի հարցը թուլացած է, դարձեալ այս կամ այն նօտարիկ գրասենեակներում զաւակները պակաս են... Եւ իրաւ, որ Մայկոպի հարցը Բագուի գործերը բաւական դանդաղեցրեց։

Իսկ այժմ Մայկոպին փոխարինել է Զանգին։ Վերջինիս մասին առ այժմ անկարող ենք որևէ խօսք ասել, որովհետև գործի գլուխ է կանգնել և աշխատում է այդ հարցի համար Ս. Թաղիևոսեանը, որը տեղիս բօրսային կօմիտէտի նախագահն է և վստահելի անձնաւորութիւն։ Բայց և այնպէս ցանկալի է, որ պ. Թաղիևոսեանը իր կարծիքն էլ յայտնէր Զանգիի նաւթի մասին, որովհետև դրա հետ կապ ունի Բագուի լինելը չը լինելը՝ նաւթային շրջանակի մէջ, մանաւանդ որ Զանգին գտնվում է Բագուից 40—50 վերստ հեռաւորութեան վրա, Շամախու գաւառում, որը Բագուից թէ մօտ է և այդ քիչ տարածութեան վրա, Բագուից հալար ոտնաչափից աւելի բարձր է կանգնած։ Եթէ Զանգին նաւթային աղբիւրներ տայ, այն ժամանակ պիտի հասկանալ, որ Բագուի նաւթային աշխարհին նաւթ տուողը Շամախու գաւառն է։

Ս. Գարագաշ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Յունվարի 14-ին Կովկասի Փոխարքայի խորհրդի նիստում շարունակվեց Անդրկովկասի զեմստվային նախահաշւի քննութիւնը։

✦ Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան շինութեան մէջ այսօր ցերեկվայ ժամը $9^{1}/_{2}$—11-ը Ե. Ալիխանեանը հայերէն կը դասախօսէ երեխաների համար։ Տիկին Դիգլեանի ժամը 11—12 վրացերէն կը խօսէ «Պրինցը և ծիծեռնակը»։ Մուտքը ձրի է։

✦ Ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Պեռոլովը Թիֆլիսում դիտել է մահմեդական դպրոցները և մնացել է գոհ։

✦ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնի համար տալիս են Մ. Վերմիշեանի, Ա. Աթանասեանի, Վ. Ըցխիլաձէի, Լանգէի, Թամամշեանի և Ի. Իւզբաշեանի անունները։

✦ Բագւում Վ. Ամաշուկէլին թոյլատրված է հրատարակել «Սազանդար» անունով երգիծաբանական շաբաթաթերթ ռուսերէն։

✦ Թիֆլիսում հաստատվում է «Թռչնապահութեան սիրողների կովկասեան ընկերութիւն»։

✦ Գօրիում հաստատվել է մանր վարկի բանկ։

✦ Դեկտեմբեր ամսվայ ընթացքում Թիֆլիսում երևան են հանվել 143 յանցանքի դէպքեր։

✦ Շուշեցի Մանիշակ Մելիք-Բաղդասարեան, 21 տարեկան, գտնվում է շատ թշուառ դրութեան մէջ իր հիւանդ երեխայի հետ։ Անհրաժեշտ է նիւթական և բժշկական օգնութիւն։ Հասցէն կարելի է տեղեկանալ «Մշակի» գրասենեակում։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Յունվարի 14-ին, Ալէքսանդր Բուչուկուրիի բնակարանից նրա բացակայութեան միջոցին անյայտ չարագործներ գողացել են 105 րուբլու իրեր։

✦ Նոյն օրը երեկոյեան ժամը $8^{1}/_{2}$-ին Վլադիմիր Խեղելիձէն ոստիկանատուն է տանում մի 2-շաբաթական նորածին երեխայի, որ գտել էր նա փողոցում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հայկական ներկայացում՝ «Օթէլլօ»

Ուրբաթ, յունվարի 14-ին, հայ դերասանական խումբը Արքունական թատրոնում խաղաց «Օթէլլօ» դրաման։

Օթէլլօյի դերը կատարեց Աբելեանը։ Մենք նրան տեսել ենք ուրիշ անգամներ եւ նոյն դերում և սխալված չենք լինի, եթէ ասենք, որ Աբէլեանի նախորդ խաղերը աւելի լաւ են եղել, քան այդ գիշերվայ խաղը։

Թերևս այդ հանգամանքը կարելի լինի վերագրել նրան, որ Արմէնեանը (Եագօ) իր դերումը չէր, որպիսի երևոյթը կարող էր պատճառներից մէկը լինել, որ Աբէլեանը, համեմատած ուրիշ անգամվայ խաղերի հետ, այս անգամ աւելի դժգոյն կատարեց Օթէլլօյի դերը։

Մենք Արմէնեանի տաղանդի յարգողներից մէկն ենք, բայց այս անգամ չենք կարող չը նկատել, որ Եագօյի դերը բոլորովին համապատասխան չէ նրա ամպլուային։

Ճիշդ է, առհասարակ լաւ դերասանի առաւելութիւնը կայանում է նրանում, որ նա կարողանայ կատարել ամեն կարգի դերեր, բայց այս անգամ գոնէ նա անյաջող կերպով խաղաց Եագօյի դերը։ Նա սկզբից կեղծ տոն վերցրեց, որը քիչ չը վնասեց դերի աջող կատարման։

Անկեղծօրէն խորհուրդ կը տանք նրան դուրս չը գալ իր ամպլուայի սահմաններից, որի դերերը առհասարակ նա ամենայն աջողութեամբ է կատարում։

Տ. Դուրեան-Արմէնեան Դեզդեմօնայի դերում ընդհանրապէս լաւ էր, իսկ վերջին գործողութիւնների մէջ աւելի տպաւորիչ։

Աջողութեամբ կատարեց Կասիօյի դերը Զարիֆեանը։ Էմիլիայի դերի մէջ տիկ. Զարիֆեանը գոհացուցիչ էր։

Թատրոնում քիչ թւով հասարակութիւն կար։

Մեզ համար միանգամայն անհասկանալի մնաց, թէ ինչու համար այդպիսի մեծ րիսկ է անում Դրամատիկական Ընկ. վարչութիւնը, դնելով Արքունական թատրոնում ներկայացում և այն էլ Օթէլլօյի նման բազմից խաղացված մի պիէս։

Ճիշդ է մի քանի ձախող արտաքին հանգամանքներ խանգարեցին ներկայացման աջողութեանը, բայց և այնպէս, կրկնում ենք, այդօրինակ րիսկ անելը անտեղի է, որովհետև պիտի կարծել, որ առհասարակ այդօրինակ րիսկը անաջողութեան կարող էր հանգիպել։

Ինչ էլ լինի, այնուամենայնիւ խորապէս ցաւում ենք, որ հայ հասարակութիւնը սովորականի նման չէր շտապել ներկայացմանը։ Միանգամայն աւելորդ էր յամր տեսարանը։

Mis en scene-ը և առհասարակ դեկորացիաները գեղեցիկ էին, որի համար գոհունակութիւն կարող ենք յայտնել Դրամ. Ընկ. վարչութեանը և ռէժիսսօրին։ Շքեղ էին դերակատարների հագուստները և աջող գրիմները։

A—s.

—

Դիրիժօր շնորհալի Ասլամեանի բենեֆիսը անցաւ շատ աջող։ Նորութիւնը վագների «Տանհէյզէր» օպերան իր երաժշտական տաղանդաւոր գրուածքով թողեց ունկնդիրների վրա շատ հաճելի տպաւորութիւն, որ կրկնապատկվեց հմուտ դիրիժօրի գեղեցիկ դիրիժօրութեամբ։ Օրկէստրը ոգևորված նուագեց և ողջունեց տուշերով, մատուցելով նաև երկու ծաղկեայ քնարներ։ Յետոյ Ա. Էյխենվալդի առաջնորդութեամբ օպերային խումբը ողջունեց տուշերով, մատուցելով նաև երկու ծաղկեայ քնարներ։ Ապա Ա. Էյխենվալդի առաջնորդութեամբ օպերային խումբը ողջունեց բենեֆիցիանտին բեմի վրա։ Հասարակութիւնը երախտապարտ տաղանդաւոր երաժշտին վարձատրեց անվերջ ու ջերմ ծափահարութիւններով և հեռացաւ թատրոնից չափազանց գոհ։

—

Վաղը հայ դրամատիկական խումբը Արտիստական թատրոնում կը ներկայացնէ մեր ծերունազարդ դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանի «Քանդած օջախը», պիէսի 40-ամեայ գոյութեան առիթով։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Մոսկվայից մեր սեփական թղթակիցը մեզ գրում է. «Սարգիս Ջանումեանցը, Մոսկվայի յայտնի հարուստներից մէկը, իր կարողութիւնից 200 հազար ր. որոշել է կտակել «կրթական ֆօնդի» համար։ Այդ գումարը տրվելու է Էջմիածնի անունով և Հայոց Հայրապետն ամենայն տարի դրա տոկոսիքով, որ մօտ 10,000 ր. կը լինի, կօժանդակէ աղքատ գիւղական դպրոցներին»։

✦ Մոսկվայից մեր սեփական թղթակիցը մեզ հաղորդում է. «Իզմիրլեան Հայրապետի» անուան գրական ֆօնդի օգտին տ. Վարվառէ Քամանեան նուիրեց 1,000 ր.»։

✦ Պետերբուրգից հեռագրով, յանուն «Գիւղատնտեսի» խմբագրութեան, տեղեկացնում են, որ Պետերբուրգի Հայոց Եկեղեցական Խորհուրդը յատկացրել է.

1) 2,500 ր. Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան իր նպատակների համար։

2) 1,500-ական րուբլի հայոց ամեն մի թեմական դպրոցի, Էջմիածնի ճեմարանի և Ախալցխայի Կարապետեան ու Ալէքսանդրօպոլի Արղութեան դըպրոցներին կից գիւղատնտեսական դասընթացքներ կազմակերպելու համար՝ իւրաքանչիւր տարի։

Ուրեմն տարեկան 9,000 ր. գիւղատնտեսական դբամուսքների կազմակերպութեան համար։

Բժ. Բուդաղեան, որ յայտնել է այս ուրախալի լուրը հեռագրով, շնորհակալութիւն իր կողմից այս կարևոր օժանդակութիւնը, խոստանում է մանրամասնութիւնները հաղորդել առանձին նամակով։

✦ Յունվարի 7-ին տեղի ունեցաւ կովկասեան լեզուների դասընթացքների բացումը արևելագիտական ընկերութեան արևելեան գործնական ճեմարանին կից՝ դատական պաշտօնեաների համար։ Այս դասընթացքները հաստատվել են Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ արդարադատութեան մինիստր Շչէգլօվիտօվի նախաձեռնութեամբ։ Դասընթացքների պլանը մշակել է Պետերբուրգի համալսարանի պրոֆէսսոր Նիկօլայ Մարրը, որը և հսկելու է դասընթացքների ուսումնական մասի վրա։ Վերջինների վարչական մասը վարելու է Պետերբուրգի դատական պալատի դատախազի օգնական Ա. Սկօպինսկին։

✦ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան մէջ մեղադրվող Աւետիս Ահարոնեանին պաշտպանելու գործը հանձնել է յանձն առնել Պետերբուրգի յայտնի փաստաբան Կարաբչևսկին։

✦ «Լ. Տոլստոյի նամակները» հրատարակվեցին երկու անգամ և իսկոյն սպառվեցին. այժմ պատրաստվում է երրորդ հրատարակութիւնը։

✦ Պետերբուրգի կանանց բարձր դասընթացքներից ուսման վճարը չը տալու համար դուրս են եկել 450 հոգի։

✦ Նորերս հրատարակվեց մի յիշատակագրութիւն, որից երևում է, որ նշանաւոր փիլիսոփայ Շօպէնհաուէրի

—

**) Սուքիաս վարդապետ (Սուքիաս արք.) Պարգևեանցը Ախալցխայում յաջորդ եղած ժամանակ 1869-ին գիտենալով կոնսիստորիային խնդրել է, որ այդ կալուածագրերը յետ պահանջվեն նահանգական կառավարութիւնից։ Կոնսիստորիան պատասխանում է, որ իր կարգադրութեան համաձայն Թիֆլիսի նահանգական առեանում թերթ առ թերթ որոնելով Սուրբ-Բուլաղի գործի մէջ չէ գտել ո՛չ փաստաթղթերը և ո՛չ էլ Ախալցխայի հոգևոր կառավարութեան գրութիւնը, որով վերջինս իր ժամանակին ներկայացրել է այդ փաստաթղթերը Քութայիսի նահանգական կառավարութեանը։

Այդ տեղեկութիւնները հաղորդել է ինձ Աբրահամ աւագ քահանայ Ղազարեանցը։

մասին Բուսաբան դեսպանը 1828 թ. հետեւեան է գրել Բուսաբան մինիստրին. «Նօւյնհնաւէրը չէ վայելում հաշուի ոչ իբրև գրող և ոչ իբրև մամուլ ման. Նրա աբառքինը շատ քիչ գրաւչութիւն ունի և նա դժւած չէ կարող լինել Պետերբուրգի համար ման համար»։

✦ Անգլիան պատրաստւում է 1912 թւին տօնել իր սիրելի և հռչակաւոր գրող Դիկկէնսի ծննդեան հարիւրամեակը։

✦ Հասարակութեան նոր պիեսը «Ասնէտներ» անունով, Բեռլինի բեմի հետ ապրքըրքեամբ առարկան է. ներկայացումը Պիեսի հերոսը Թատրոն պաշտօն է անանկացած, որ իր կեանքի վերջին օրերը անց է կացնում Բեռլինի յետ ընկած անկիւնից մէկում. Այդտեղ նրան տանջում են թէ խղճման անէծներ և թէ նրա երևակայութեան մէջ երեւացող իր նախկին ծանօթների ուրուականները ամէնակերի կերպարանքով. Նանացի գլխաւոր դերը կատարում է Էլզա Լէման. Առաջին երեք ներկայացման տոմսակները վաղօրօք ծախված էին—12,000 հոգու. Առաջին ներկայացումը տեղի է ունեցել յունվարի 13-ին, նոր տոմարով։

✦ Սոֆիայում վախճանւեց ռուսաց դեսպան Սեմեոնովի Նուրիլօս Բոլգարական պարլամենտը և կառավարութիւնը ցաւակցութիւն յայտնեցին։

✦ Լրագիրները հաղորդում են, որ շէյխ Իսլամը հրատարակել է Նիմէնը մակսի պետութիւն։

✦ Առաջիկայ ամառը, յուլիս ամսին, Լոնդոնում կայանալու է բոլոր ազգերի կոնգրէս Մարդամատութիւնը կը հաղորդենք։

✦ Այս տարի սեպտեմբերին Իտալիայում տօնվելու է իտալական նոր Թագաւորութեան հաստատման կամ Հռոմի պարտան յիսնամեայ յոբելեանը. Այդ առիթով վեհապետները այցելելու են Հռոմ. Որովհետև պապը սպառնում է Թոյլ չը տալ գալիք հիւրերին այցելել Վատիկանը և նրա հշանաւոր հուրիտիներ, Աւստրիան և Գերմանիան որոշել են միասին քայլեր անել՝ հաշտեցնելու Վատիկանը Կվիրինալի, այսինքն իտալական արքունական տան հետ։

✦ Պետերբուրգում հռչակաւոր կերպով տօնվեց ռուս գրող Եասինսկիի գրական գործունէութեան 40-ամեակը։

✦ Կիսլովոդսկում պատաժը որոշեց վերցնել էլեկտրաքարշի բոլոր շէնքերը, որ կառուցվել են առանց քաղաքի համաձայնութեան։

✦ Հրատարակված է կառավարական հաղորդագրութիւն մինիստրների խորհրդի որոշման մասին՝ այլ եւս Թոյլ չը տալ բարձր կրթական հաստատութիւններում ոչ մի ժողով և համախմբում բացի գիտականից։

✦ Մոսկվայում ինքնասպանութիւն գործեց Եսրօւալիի յայտնի գործարանատիրոջ որդի՝ փորձնական ճեմարանի սան Վլադիմիրը։

✦ Գիտութիւնների ճեմարանների Մինէրին որոշել է հրատարակել առաջիկայում հռչակաւոր «Մահարտրատա» պօէման, Իսլամի էնցիկլօպեդիան և յունական գրականութեան հաւաքածուն։

✦ Պետերբուրգի մասնագիտական բարձր կրթական հաստատութիւնների քննութիւններին շատ քիչ Թւով ուսանողներ են լինում։

✦ Լգօվում եկող շաբաթ կայանալու է Ուկրայինայի սօցիալիստական կուսակցութեան համագումարը դէպի լեհական իշխանութիւնը ունենալիք վերաբերմունքը որոշելու և Շեվչենկօի յօբելեանը տօնելու հարցը պարզելու համար։

✦ Վիէննայում փետրվարի 19-ին, չեխական պրօֆեսօրների կենտրոնական մեւթինը Բօհեմիայի 9 քաղաքներում միաժամանակ կազմակերպելու է ժողովներ և ցոյցեր յօգուտ Բրնոյում չեխական համալսարան հիմնելու։

Պետերբուրգի յայտնի հարուստ կին Մ. Մօրօզովան առեւտրական ինստիտուտում տեղի ունենալիք պարահանդէսի պատուաւոր տոմսակի համար վճարեց ոչ աւել, ոչ պակաս՝ 10,000 ր.։ Պարահանդէսից սպասվում է զուտ հասոյթ մէկ միլիօն րուբլի, որով կառուցվելու է ինստիտուտի համար սե-

փական շէնք։ Պարահանդէսը մի չը տեսնված նորութիւն է լինելու։

✦ Կիէվում ամսիս 13-ին անձնասպան եղած դատաստանական պալատի դատախազ Թեօդոր Սերգէեվիչ Նուկուրանովը ներկայիս աչքի ընկնող դատաստանական գործիչներից էր. լաւ հռետօր, ճարպիկ մեղադրող և քաջ օրէնսգէտ, սակայն զուրկ այն իդէալիզմից, որ յատուկ էր դատաստանական րէֆօրմի առաջին սերունդին։ Հանգուցեալը աւելի «Մուրավեօվեան շրջանի» մարդ էր, որ հեշտօրէն դատաստանական բարձր կացութիւնը փոխարինում է ուրիշով, եթէ դա խոստանում է նիւթական կամ կարիէրայի առաւելութիւններ։ Շնորհիւ նախկին ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետ իշխ. Ի. Օբօլենսկիի, որի հետ նա կապված էր բարեկամական կապերով դեռ Խերսօնից, նա նշանակվեց Պետերբուրգի դատաստանական պալատի դատախազի օգնականի պաշտօնից ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետի օգնական, բայց, եթէ չենք սխալվում, պաշտօնի մէջ չը մնաց շնորհիւ յանկարծակի առաջացած ֆինլանդական յեղափոխութեան, որ տապալեց և իշխ. Օբօլենսկիին։ Այնուհետև հանգուցեալը կարճ ժամանակ վարելով Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատախազի պաշտօնը, նոյն կոչումով տեղափոխվեց Կիէվ, ուտեղ և վերջ դրեց իր կեանքին։ Թ. Ս. Նուկուրանովը մօտ 55 տարեկան էր։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Զինուորական մասնագէտ-բժիշկների
ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՈՊ.
Տէլէֆօն № 481.
Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը $9^1/_2$-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։
ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։
ՌՈՒԿԼԱԴՆԻԿՕՎ Ի. Օ.—ներքին հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։
ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 12—1 ժ. ցեր.։
ԲՈՒԴԷԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ. ցեր.։
ԳՆԷՑՑ Դ.—աչքի հիւանդ., ամեն օր՝ ցեր. ժ. 1—2-ը։
ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—3 ժ.։
ԽԱՏԻՍՕՎ Ն. Դ.—մանկաբարձ. և կանանց հիւ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի և երեքշ. օրերից։
ՆՕՎԻՑԿԻՑ—մանկաբարձ. և կանանց հիւ., ամեն օր՝ 1—2 ժ.։
ՍԱՐԱԳ—ներքին և երեխայոց հիւ., ցեր. 12—1 ժ.։
ՏԷՏՐԱՁԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։
ԱՍՊԻՍՕՎ Ն. Մ.—ականջի, կոկորդի և քթի հիւ., առ. ժամը 1—2-ը ցեր.։
ԿԻՆ ԲԺ. ԻՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։
ՎԵՍԵԼՕՎԶՕՐՕՎ Ն. Ն.—խիրուրգ. հիւ., ամեն օր՝ ցեր. ժամը 2—3-ը։
ՉՈՒԴՆՕՎՍԿԻ—ջղային, հոգեկ. հիւանդ. և էլեկտրօ-տէրապիա, ամեն օր, բացի կիրակի օրերից՝ ցեր. ժ. $11^1/_2$—$12^1/_2$-ը։
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ Ա.—սիֆիլիս, վեներական և կաշուի հիւ. ամեն օր՝ $9/_2$—$10^1/_2$ ժ. առ.։
ՓՕՆԴՕԵՎ—ջղային հիւ. և էլեկտրօտէրապիա. ամեն օր՝ ժամը 2—3-ը։
Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստում, անալիզ, հիպնօզ, ատամների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ, արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։ (Կ.) 3. 100—67

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33
(Հ.Ս.Կ.) 1134. 100—55

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն (10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր (5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(Ե. Հ. Կ.) 909. 100—66

ՍԱՐԱՏՕՎԵԱՆ ՍԱՐՊԻՆԿԱՆԵՐԻ և ԳՈՒԼՊԱՆԵՐԻ (սարպինկային մանուածքից) ՖԱԲՐԻԿԱՆՏՆԵՐ
Է. Շվարտուէր եւ Պ. Մալիշէվ
որանով պատիւ ունեն յայտնելու պ. պ. վաճառականներին և սպառողներին, որ 1911 թ. յունվարի վերջերում, Թիֆլիսում, Հայոց բազարում, Սարաջեվի քարվանսարայում, Մանթաշեվի քարվանսարայի դիմաց, ԲԱՑՎՈՒՄ Է
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ-ՀԱՏԱՎԱՃԱՌ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ
սարատովեան սարպինկաների և գուլպաների։ Վերոյիշեալ ֆաբրիկանտները յուսով են, որ իրանց ապրանքները համարձակ կարող են մրցել ինչպէս ռուսական, նոյնպէս և արտասահմանեան առաջնակարգ ֆաբրիկաների ապրանքների հետ, որը խնդրվում է անձամբ ստուգել։
Ցարգանօք՝ Է. Շվարտուէր և Պ. Մալիշէվ
(Կ.) 1432. 5—5

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12
(երեկոյեան ժ. 5—7
(Ե. Հ. Կ.) 1254. 100—25

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՋԳԵՍՏ 2 ՌՈՒԲԼՈՎ
2 զգեստ 4 ռուբլով։ Ցդամարդ. հագուստ. Հրջանում նորութիւն է «Հէվիօտ-Օլիմպը»։ Այնպիսի էժան գնով՝ ինչպիսին 2 րուբլին է, $4^1/_4$ արշ. կտորը՝ տղամ. ամբողջ կօստիւմի համար՝ ոչնչով չէ տարբերվում արշ. 2—3 ր. արժեցող կտորից և ունի վերջինիս բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ բարձր տեսակի ամրութիւն, գործնականութիւն և էլեգանտութիւն։ Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն։ Ուղարկ. է այդպիսի 2 կտոր 4 րուբլով, ճանապարհածախք՝ 70 կ., պօստով, վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ 4 և աւելի կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհածախքը ֆաբրիկայի հաշւին։ Առանց ռիսկի, լրիւ երաշխ., եթէ չը հաւանվի՝ յետ է վերցվում։ Պահանջները հասցէագրել. г. ЛОДЗЬ, к. въ фабрику шерстяныхъ издѣлій ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(Ա. Օ.) (В.5255) 41. 10—1

ԴՈՒՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ
Սօլօլակսկայա փողոցի վրա, Սակայեանցի կոնդիտերսկիի շարքում։ Հին դռներ, պատուհաններ, յատակի տախտակներ, կղմինտր, ձեղունակալ գերան (стропильная нога) և այլ շինարարական նիւթեղէն։
(Հ. Կ.) 38. 2—2

ՋԳԵՍՏ 2 ՌՈՒԲԼՈՎ
2 զգեստ 4 ռուբլով։ Ցղամ. հագուստ. Հրջանում նորութիւն է «Տրիկօ-Կոլումբը»։ Այնպիսի էժան գնով՝ ինչպիսին 2 ռուբ. (լաւ տեսակը՝ 2 ր. 50 կ.) ամբողջ $4^1/_4$ արշ., տղամ. կօստիւմի համար, կտորը ոչնչով չէ տարբերվում արշին 2—3 ր. արժեցող կտորից և ունի վերջինիս բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ բարձր յատկութիւն, գործնականութիւն և էլեգանտութիւն։ Գոյները, սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն։ Ուղարկ. է այդպիսի 2 կտորը 4 ռուբ. (լաւ տեսակը 5 ռուբ.) և ճանապարհածախք 70 կ., պօստով, վերադիր վճ. և առանց կանխավճարի։ 4 և աւելի կտոր բերել տալուց, ճանապարհածախքը ֆաբրիկայի հաշւին։ Առանց ռիսկի, լրիւ երաշխ., եթէ չը հաւանվի, յետ ենք վերցնում։ Պահանջները հասցէագրել. г. ЛОДЗЬ, л. въ фабрику шерстяныхъ издѣлій ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(Ա. Օ.) (В. 5300) 42. 10—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
Իրաւունքներով
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Օտար լեզուներով
Յովհ. Զաք. Տէր-Ստեփանեանի
Խնդիրների ընդունելութիւնը մինչև յունվարի 15-ը։ Разъѣзжая ул. № 19. противъ памятника Воронцову.
(Կ.Ե.Ու.) 27. 3—3

ՋԳԵՍՏ 2 ՌՈՒԲԼՈՎ
2 կօստիւմ 4 ռուբլով։ Ցղամ. հագուստեղ. Հրջանում «Հէվիօտ-Օլիմպը» և «Տրիկօ-Կոլումբը» նորութիւններ են։ Այնպիսի էժան գնով, այն է 2 ռուբ. $4^1/_4$ արշ. կտորը, տղամ. ամբողջ կօստիւմի համար, ոչնչով չէ տարբերվում արշ. 2—3 ր. արժեցող կտորից և ունի նրա բոլոր յատկութիւնները, այն է խիստ դիմացկանութիւն, գործնականութիւն և էլեգանտութիւն։ Գոյները սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն և ձիթագոյն։ Այդպիսի 2 կտորը ուղ. ենք 4 ր., հաշւելով ճանապարհածախք 70 կ., պօստով, վերադիր վճ., առանց կանխավճ.։ 4 և աւելի կտոր բերել տալուց ճանապարհածախքը ֆաբրիկայի հաշւին։ Ուղարկ. ենք նաև տղամ. ամբողջ զգեստացուներ—2 ր. 75 կ., 3 ր. 95 կ., 5 ր. 25 կ., 8 ր., 12 ր, 15 ր. 30 կ. իւրաքանչիւր կտորը։ Առանց ռիսկի, լրիւ երաշխաւորութիւն։ Եթէ չը հաւանվի յետ ենք վերցնում։ Պահանջները հասցէագրել. г. ЛОДЗЬ, м. въ фабрику шерстяныхъ издѣлій ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(Ա. Օ.) (В.5323) 43. 10—1

(Ա. Օ.) 52. 3—1

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը սրանով յայտարարում է, որ յունվարի 18-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, դպրոցի խորհրդարանում նշանակված է աճուրդ կապալով տալու դպրոցական խանութների քանդելու գործը, որոնք գտնվում են Սօլդատսկայա և Պուշկինսկայա փողոցներում։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են ծանօթանալ բոլոր պայմանների հետ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ, ամէնայն օր, ցերեկվայ ժամը 9-ից մինչև 3-ը։
(Շ. Կ.) 40. 2—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց գործնական ձևով հ. շւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են յունվար ամսից ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։
Պարապմունքները սկսվելու են 1911 թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան Թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացվում են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, Телефонъ № 744.
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։ (Կ. Ե. Հ.) 1385. 0—13

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան մինիստ. տնօրինութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՑԵԱՆԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միքայէլեան պր. 24/2.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ) ոչ պարտադիր. 1) օտար լեզուներ. 2) սղագրութիւն. 3) դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը 10-12 և 4 7 ժամը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքերում։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ
(Ա.Օ.) 24. 0—6 Տ. ՓԻԼՕՑԵԱՆ

ՊԱՏԷՖՕՆ
ԵՂԲԱՐՑ ՊԱՏԷ, ՊԱՐԻԶՈՒՄ
ԱՄԵՆԱԼԱՒԱԳՈՅՆ ԽՕՍՈՂ ՄԵՔԵՆԱՅ
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՉԷ ԱՍԵՂԸ ՓՈԽԵԼ, ՉԷ ՓՉՑՈՒՄ, ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆ ՉԷ ՓՈԽՎՈՒՄ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Պատէֆօն առանց բուգօրի
№ 1—ԳԻՆԸ 50 ՌՈՒԲ., № 3—ԳԻՆԸ 65 ՌՈՒԲ.

Խոշոր քանակութեամբ պլաստինկաներ աւեն լեզուներով
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՆՈՐ ԳՐՈՒԱԾՔՆԵՐ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵԼԻ ԵՐԳԻՉ Ա. ԴԱՎԻԴՕՎԻ ՆՈՐ ԳՐՈՒԱԾՔԸ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ

Ա. Մ. Դաւիդօվ
(Արտ. Կայս. Մարիամեան օպերայի)
Գիտարի ներդաշն. պրօֆ. Ամիչիի
24374. «Пожалѣй» գնչուական ռոմանս.
24376. «Любовь», նէապօլիտան. ռոմանս.

ԴՈՒԷՏՆԵՐ
Չուպրիննիկօվ և Տօբսկի
(Արտ. Կայս. Մարիամեան օպերայի)
24355 «Дуэтъ Мельника и Князя», Ռուսալկա» օպերայից, Դարգոմիժսկիի երաժշտ. խմբի ներդաշն.։
24356. «Дуэтъ Финна и Руслана», «Ռուսլան և Լիւդմիլա» օպերայից։

Մ. Ա. Էմսկայա
(Օպերային երգչուհի)
27245. «Желаніе», դաշնամ. ներդաշն.
27251. «У тихаго моря», դաշնամ. ներդ.
27246. «Догадайтесь сами», դաշն. ներդ.
27252. «Разъ пошла гулять въ лѣсочекъ».

ՊԱՏԷԻ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲ
22957. «Семь сорокъ», հր. Ա. Աւագեանի
22972. «Суббота», հրատ. Ա. Աւագեանի
22956. «Колумбія», վալս.
22968. «Возвращеніе весны».
51454. «Венгерскій маршъ», «Любовь» օպերէտկայից.
51459. «Вальсъ», «Цыг. Любовь» օպերէտկայից.

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ «ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՕՖԻՑԷՐ. ՏՆՏԵՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ»
(Կ.) Միակ ներկայացուցիչ՝ ԿԱՐԼ ՇՈՒՄԱՆ, Թիֆլիս, Գոլովինսկի պր., 10. 1327. 9—7

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.